

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شعی خراسانی حفظه الله تعالی

موضوع:

احکام؛ جنابت، حیض، نفاس، استحاضه و یائسگی

بسم الله الرحمن الرحيم

پرسش

نویسنده: راضیه حقگو

تاریخ: ۱۳۹۵/۵/۱۷

در مورد احکام استحاضه توضیح دهید و اینکه بعضی از خانم‌ها به جز ایام عادت ماهیانه لکه‌بینی دارند. حکم آن‌ها در مورد نماز و روزه و رفتن به مسجد چگونه است؟

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۵/۵/۲۰

لطفاً به نکات زیر توجه فرمایید:

۱. «استحاضه» در اصطلاح به خونی گفته می‌شود که زن در غیر ایام حیض می‌بیند و ایام حیض بنا بر نظر ظاهریه حدّ اکثر ۱۷ روز و بنا بر نظر مالکیه، شافعیه و حنبلیه حدّ اکثر ۱۵ روز و بنا بر نظر حنفیه و نظر اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم حدّ اکثر ۱۰ روز است و نظر اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بنا بر حدیث متواتر ثقلین کاشف از نظر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم است و تبعاً حجت محسوب می‌شود و به علاوه، با احتیاط نیز موافقت دارد؛ زیرا دربارہی اینکه ۱۰ روز از ایام حیض است میان مسلمانان اختلافی نیست، ولی دربارہی بیش از آن میان آنان اختلاف است و با این وصف، اخذ به آن اخذ به قدر متیقن محسوب می‌شود. وانگهی پزشکان خونریزی بیش از ۱۰ روز را یک بیماری غیر شایع با عنوان «منوراژی» یا «هایپرمنوره» و نیازمند به درمان می‌دانند، بل معتقدند که خونریزی بیش از ۸ روز طبیعی نیست و این به معنای آن است که حدّ اکثر حیض در نظر آنان ۸ روز است و این قولی کارشناسانه است که به سند صحیح از امام جعفر بن محمد صادق روایت شده است^۱ و البته با قول به ۱۰ روز منافاتی ندارد؛ زیرا بنا بر نظر علامه منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی، ۲ روز پس از آن تنها جنبه‌ی احتیاط دارد که در اصطلاح «استظهار» نامیده می‌شود؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

۱. الإستبصار للطوسی، ج ۱، ص ۱۳۱؛ تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۱، ص ۱۵۷

«سَأَلْتُ الْمَنْصُورَ الْهَاشِمِيَّ الْخُرَاسَانِيَّ عَنِ أَكْثَرِ الْحَيْضِ، فَقَالَ: مَا يَقُولُونَ هَؤُلَاءِ؟ قُلْتُ: يَقُولُونَ عَشْرَةً! قَالَ: أَكْثَرُهُ ثَمَانٍ وَإِنَّمَا تَسْتَطِهُرُ بِيَوْمَيْنِ فَإِنْ انْقَطَعَ عَنْهَا الدَّمُ فَهُوَ مِمَّا بَقِيَ فِي الرَّحِمِ وَإِنْ لَمْ يَنْقَطَعْ فَتَغْتَسِلْ وَتُصَلِّي وَتَقْضِيَ صَلَاةَ الْيَوْمَيْنِ»^۱؛ «از منصور هاشمی خراسانی درباره‌ی حدّ اکثر حیض پرسیدم، پس فرمود: این‌ها چه می‌گویند؟ گفتم: می‌گویند ده روز است! فرمود: حدّ اکثر آن هشت روز است و جز این نیست که دو روز را صبر می‌کند، پس اگر خون از او قطع شد، آن از چیزی بوده که در رحم مانده است و اگر قطع نشد، غسل می‌کند و نماز می‌گزارد و نماز دو روز را قضا می‌کند».

این در صورتی است که برای زن عادت معینی وجود نداشته باشد، ولی اگر برای او عادت معینی وجود داشته باشد، خونی که در آن می‌بیند حیض محسوب می‌شود و خونی که پس از آن می‌بیند، در صورتی که تیره، غلیظ، گرم، همراه با سوزش و در بازه‌ی ۱۰ روزه باشد، حیض و در صورتی که زرد، رقیق، سرد و بدون سوزش یا پس از بازه‌ی ۱۰ روزه باشد، استحاضه محسوب می‌شود؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«أَفْتَى الْمَنْصُورُ فِي الْمُسْتَحَاضَةِ إِذَا كَانَ لَهَا أَيَّامٌ مَعْدُودَاتٌ أَنْ تَدَعَ الصَّلَاةَ فِي أَيَّامِهَا ثُمَّ تَغْتَسِلَ وَتَتَوَضَّأَ لِكُلِّ صَلَاةٍ إِلَّا أَنْ يَكُونَ أَيَّامُهَا أَقَلَّ مِنَ الْعَشْرَةِ وَدَمُهَا حَارًّا بِحَرَانِيَّا فَعَسَى أَنْ تَغَيَّرَتْ أَيَّامُهَا فَتَدَعِ الصَّلَاةَ حَتَّى تَرَى دَمًا بَارِدًا أَوْ أَصْفَرَ أَوْ تَبْلُغَ الْعَشْرَةَ ثُمَّ تَغْتَسِلَ وَتَتَوَضَّأَ لِكُلِّ صَلَاةٍ وَإِنْ سَالَ مِنْهَا كَالْمِيزَابِ»^۲؛ «منصور درباره‌ی مستحاضه فتوا داد که هرگاه برای او روزهای معینی وجود دارد نماز را در روزهایش واگذارد و سپس غسل کند و برای هر نماز وضو بگیرد، مگر اینکه روزهایش از ده کمتر و خونس گرم و بحرانی (یعنی تیره و غلیظ) باشد، در این صورت شاید روزهایش تغییر کرده است، پس نماز را وا می‌گذارد تا آن گاه که خونی سرد و زردرنگ ببیند یا به ده روز برسد، سپس غسل می‌کند و برای هر نماز وضو می‌گیرد، اگرچه (خون) مانند ناودان از او روان باشد!».

۲. خداوند حیض را نجاست دانسته و از نزدیک شدن به زنان در آن نهی فرموده است تا آن گاه که از آن پاک شوند و غسل کنند^۳؛ همچنانکه عبادات مشروط به طهارت را در آن از عهده‌ی آنان برداشته است؛ چراکه عبادات مشروط به طهارت در آن برای آنان مقدور نیست و خداوند کسی را به کاری که برایش مقدور نیست تکلیف نمی‌کند^۴، ولی مسلم است که «استحاضه» حیض محسوب نمی‌شود؛ چراکه بر خلاف حیض، منافی با عادت، طبیعت و نظم بدن است و از بیماری‌های جسمی و اختلالات هورمونی نشأت می‌گیرد؛ چنانکه در روایات متواتر تأکید شده است:

۱. گفتار ۸۰، فقره‌ی ۱

۲. گفتار ۸۰، فقره‌ی ۲

۳. البقرة / ۲۲۲

۴. البقرة / ۲۸۶

«إِنَّهَا لَيْسَتْ بِحَيْضَةٍ إِنَّمَا هُوَ عَرَقٌ»؛ «آن حیض نیست، بلکه آن تنها از رگ است» و به همین دلیل، مانع از نزدیک شدن به همسر و عبادات مشروط به طهارت نمی‌شود؛ همچنانکه تبعاً موجب غسل نیست؛ چراکه غسل به سبب حیض واجب می‌شود، نه به سبب هر خونی که از بدن بیرون می‌آید و اصل نیز عدم وجوب غسل است؛ خصوصاً با توجه به اینکه غسل در هر روز یا پیش از هر نماز، غالباً خالی از عسر و حرج نیست، در حالی که خداوند فرموده است: «يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ»^۱؛ «خداوند برای شما آسانی می‌خواهد و برای شما سختی نمی‌خواهد» و فرموده است: «مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُم مِّنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُثَبِّتَ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ»^۲؛ «خداوند نمی‌خواهد که بر شما تنگنایی قرار دهد، ولی می‌خواهد که شما را پاکیزه کند و نعمتش را بر شما کامل نماید، باشد که شما سپاس بگزارید».

آری، با توجه به وجوب طهارت برای نماز، شست‌وشوی موضع و تعویض پنبه پیش از هر نماز و جلوگیری از خونریزی در خلال آن تا حد امکان واجب است. به علاوه، با توجه به بطلان وضو با خروج نجاست از مجرا، وضو نیز پیش از هر نماز واجب است؛ چنانکه در روایت بسیار مشهوری از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم رسیده است که به فاطمه دختر ابی حبیش فرمود: «فَاغْسِلِي عَنكَ الدَّمَ وَتَوَضَّئِي وَصَلِّي»؛ «خون را از خود بشوی و وضو بگیر و نماز بگزار»^۳. با این حال، حق آن است که هرگاه استحاضه بسیار باشد به نحوی که پنبه را در بر گیرد، غسل کردن پیش از نمازها مستحب مؤکد است؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«سَمِعْتُ الْمَنْصُورَ يَقُولُ: يَنْبَغِي لِلْمُسْتَحَاضَةِ إِذَا كَثُرَ عَلَيْهَا الدَّمُ أَنْ تَغْتَسِلَ عِنْدَ الصُّبْحِ فَتُصَلِّيَ الْفَجْرَ، ثُمَّ تَغْتَسِلَ بَعْدَ الظُّهْرِ فَتُصَلِّيَ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ، ثُمَّ تَغْتَسِلَ بَعْدَ الْمَغْرَبِ فَتُصَلِّيَ الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْهَا إِذَا غَسَلَتْ عَنْهَا الدَّمَ وَتَوَضَّأَتْ لِكُلِّ صَلَاةٍ أَنْ لَا تَفْعَلَ ذَلِكَ لِأَنَّ الْإِسْتِحَاضَةَ لَيْسَتْ بِحَيْضَةٍ وَإِنَّمَا هِيَ عَرَقٌ فَتَقَهُ الشَّيْطَانُ وَلَوْ فَعَلَتْ لَكَانَ أَحَبَّ إِلَيَّ لِأَنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ»^۴؛ «شنیدم منصور می‌فرماید: برای مستحاضه شایسته است که وقتی خون بر او فزونی می‌گیرد، به هنگام صبح غسل کند و نماز صبح را بگزارد، سپس بعد از ظهر غسل کند و نماز ظهر و عصر را بگزارد، سپس بعد از مغرب غسل کند و نماز مغرب و عشا را بگذارد و گناهی بر او نیست که این کار را انجام ندهد هرگاه خون را از خود بشوید و برای هر نماز وضو بگیرد؛ چراکه استحاضه حیض نیست و تنها رگی است که شیطان آن را گشوده است

۱. البقرة / ۱۸۵

۲. المائدة / ۶

۳. نگاه کنید به: سنن الدارمی، ج ۱، ص ۱۹۹؛ سنن النسائی، ج ۱، ص ۱۸۶؛ مسند ابی یعلی، ج ۷، ص ۴۵۹؛ السنن الکبری

للبيهقي، ج ۱، ص ۱۱۶.

۴. گفتار ۸۰، فقره ۳

و اگر این کار را انجام دهد نزد من محبوب تر است؛ چراکه خداوند پاکیزگان را دوست می دارد».

همچنانکه یکی دیگر از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«سَمِعْتُ الْمَنْصُورَ يَقُولُ: إِنَّ سَهْلَةَ بِنْتَ سَهِيلِ بْنِ عَمْرِو اسْتَحْيَصَتْ فَأَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَتْهُ عَنْ ذَلِكَ فَأَمَرَهَا بِالْغُسْلِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ، فَلَمَّا جَهَدَهَا ذَلِكَ أَمَرَهَا أَنْ تَجْمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ يَغُسلُ وَيَبْنِي الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ يَغُسلُ وَتَغْتَسِلَ لِلصُّبْحِ! قُلْتُ: أَكَانَ ذَلِكَ أَمْرًا وَاجِبًا؟ قَالَ: لَوْ كَانَ أَمْرًا وَاجِبًا لَهْلَكَ النَّاسُ وَلَكِنْ كَانَ وَاللَّهِ أَحَبَّ الْأَمْرَيْنِ إِلَيْهِ»^۱؛ «شنیدم منصور می فرماید: سهله دختر سهیل بن عمرو مستحاضه شد، پس به نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمد و درباره ی آن پرسید، پس آن حضرت او را به غسل کردن پیش از هر نماز امر فرمود، پس چون برای او دشوار شد او را امر فرمود که میان ظهر و عصر با یک غسل و میان مغرب و عشا با یک غسل جمع کند و برای صبح نیز غسل نماید! گفتم: آیا این امری واجب بود؟ فرمود: اگر امری واجب بود مردم هلاک می شدند، ولی به خدا سوگند محبوب ترین دو کار نزد آن حضرت بود».

با این حال، حق آن است که اگر استحاضه اندک باشد، به نحوی که در پنبه نفوذ نکند و تنها سطح آن را بیالاید، وضو برای هر نماز کافی است، ولی اگر استحاضه بسیار باشد، به نحوی که از پنبه بگذرد یا در آن نفوذ کند، احتیاط واجب در غسل کردن است؛ به این ترتیب که اگر در پنبه نفوذ کند، ولی از آن نگذرد، برای نماز صبح غسل کند و برای سایر نمازها وضو بگیرد و اگر در پنبه نفوذ کند و از آن بگذرد، برای نماز صبح یک غسل و برای نماز ظهر و عصر یک غسل و برای نماز مغرب و عشا یک غسل کند، اگرچه مقداری مشقت داشته باشد؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«قَالَ الْمَنْصُورُ: إِنَّ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ كَتَبَتْ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنِّي قَدْ اسْتَحْضَتْ كَذَا وَكَذَا فَسَأَلْتُ النَّاسَ عَنْ ذَلِكَ فَقَالُوا: كَانَ عَلَيَّ يَقُولُ: تَغْتَسِلُ لِكُلِّ صَلَاةٍ! فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: مَا نَجِدُ لَهَا غَيْرَ مَا قَالَ عَلِيٌّ! فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ الْكُوفَةَ أَرْضُ بَارِدَةٌ! فَقَالَ: تَوَخَّرُ الظُّهْرُ وَتُعْجَلُ الْعَصْرُ وَتَغْتَسِلُ غُسْلًا وَتَوَخَّرُ الْمَغْرِبُ وَتُعْجَلُ الْعِشَاءُ وَتَغْتَسِلُ غُسْلًا وَتَغْتَسِلُ لِلْفَجْرِ غُسْلًا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَابْتَلَاهَا بِأَشَدِّ مِنْ ذَلِكَ! ثُمَّ قَالَ الْمَنْصُورُ: رَجِمَ اللَّهُ ابْنَ عَبَّاسٍ! كَانَ يَقُولُ: إِذَا حَدَّثَنَا الثَّقَاتُ عَنْ عَلِيٍّ بِفُتْيَا لَا نَعْدُوهَا»^۲؛ «منصور فرمود: زنی از اهل کوفه برای ابن عباس نوشت: من سخت دچار استحاضه شده ام، پس از مردم درباره ی آن سؤال کردم، پس گفتند که علی می گفت: برای هر نمازی غسل کند!

۱. گفتار ۸۰، فقره ی ۴

۲. گفتار ۸۰، فقره ی ۵

پس ابن عباس گفت: برای او چیزی جز آنچه علی می گفت سراغ نداریم! پس به او گفته شد: کوفه سرزمین سردی است (و غسل کردن برای هر نماز سخت است)! پس گفت: نماز ظهر را عقب و نماز عصر را جلو بیندازد و یک غسل کند و نماز مغرب را عقب و نماز عشا را جلو بیندازد و یک غسل کند و برای نماز صبح هم یک غسل کند و اگر خداوند می خواست او را به چیزی سخت تر از این مبتلا می کرد! سپس منصور فرمود: خداوند ابن عباس را رحمت کند! می گفت: هرگاه افراد مورد اعتماد ما را از علی به فتوایی آگاه کنند از آن تخطی نمی کنیم».

۳. لگه‌هایی که زن در غیر ایام حیض می بیند، حیض محسوب نمی شود، بلکه از استحاضه است، ولی لگه‌هایی که زن در ایام حیض یا حدّ اکثر دو روز پیش یا پس از حیض در بازه‌ی ۱۰ روزه می بیند، در حکم حیض است؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«سَأَلْتُ الْعَالِمَ عَنِ الصُّفْرَةِ تَرَاهَا الْمَرْأَةُ، فَقَالَ: إِنْ رَأَتْهَا فِي أَيَّامِ حَيْضِهَا فَهِيَ مِنَ الْحَيْضِ وَإِنْ رَأَتْهَا فِي غَيْرِ أَيَّامِ حَيْضِهَا فَلَيْسَتْ بِشَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَرَاهَا فِي يَوْمَيْنِ قَبْلَ الْحَيْضِ أَوْ بَعْدَهُ فَإِنَّهُ رُبَّمَا يَتَعَجَّلُ فِيهِمَا أَوْ يَتَأَخَّرُ»^۱؛ «از عالم درباره‌ی لگه‌ای پرسیدم که زن می بیند، پس فرمود: اگر آن را در روزهای حیض خود ببیند آن از حیض است و اگر آن را در غیر روزهای حیض خود ببیند آن چیزی نیست، مگر اینکه آن را در دو روز پیش از حیض یا پس از آن ببیند؛ چراکه گاهی حیض این مقدار پیشی می گیرد یا پس می ماند».

۴. زنی که دچار استحاضه است پس از غسل حیض می تواند همه‌ی عبادات را انجام دهد؛ همچنانکه می تواند در مسجد بنشیند، مشروط به اینکه آن را نیالاید، ولی در صورتی که به سبب دفع کردن خون دچار ضعف شدید می شود، می تواند روزه نگیرد؛ چراکه استحاضه بیماری است و خداوند فرموده است: «فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ»^۲؛ «هر کس از شما بیمار یا در سفری بود به تعداد از روزهایی دیگر (روزه بگیرد)»؛ همچنانکه روزه نگرفتن در روزهای حیض برای پیش گیری از بیماری و ضعف شدید است و به همین دلیل، قضاء آن -بر خلاف قضاء نماز- در روزهای دیگر واجب است؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«قُلْتُ لِلْعَبْدِ الصَّالِحِ: لِمَاذَا كَتَبَ اللَّهُ عَلَى الْحَائِضِ قَضَاءَ صَوْمِهَا وَلَمْ يَكُتِبْ عَلَيْهَا قَضَاءَ صَلَاتِهَا وَالصَّلَاةُ أَكْبَرُ؟ قَالَ: لِأَنَّ الصَّوْمَ غَيْرُ مَشْرُوطٍ بِالطَّهَارَةِ وَإِنَّمَا وُضِعَ عَنِ الْحَائِضِ تَخْفِيفًا عَنْهَا فِي حَالِ حَيْضِهَا لِئَلَّا يُصِيبَهَا مَرَضٌ أَوْ ضَعْفٌ لِسَبَلَانِ دِمِهَا وَهِيَ صَائِمَةٌ فَلِذَلِكَ كُتِبَ عَلَيْهَا الْقَضَاءُ بَعْدَ أَنْ طَهُرَتْ وَعَادَتْ قُوَّتَهَا كَمَا كُتِبَ عَلَى الْمَرِيضِ

۱. گفتار ۸۰، فقره‌ی ۶

۲. البقرة / ۱۸۴

وَلَكِنَّ الصَّلَاةَ مَشْرُوطَةٌ بِالطَّهَارَةِ وَقَدْ سَلَبَهَا اللَّهُ مِنْهَا إِذْ جَعَلَ عَلَيْهَا الرَّجْسَ فَلَمْ تَكُنْ مِنْهَا فِي تِلْكَ الْحَالِ صَلَاةٌ حَتَّى يَكُونَ لَهَا قَضَاءٌ»؛ «به بنده‌ی صالح (یعنی منصور) گفتم: برای چه خداوند بر حائض قضاء روزه‌اش را واجب کرده، ولی قضاء نمازش را واجب نکرده، در حالی که نماز بزرگ‌تر (از روزه) است؟! فرمود: برای اینکه روزه مشروط به طهارت نیست و تنها به خاطر تخفیفی برای حائض در حال حیضش از او برداشته شده است تا بیماری یا ضعفی به سبب خون‌ریزی‌اش در حال روزه به او نرسد، پس به این خاطر قضا پس از اینکه پاکیزه شد و نیرویش بازگشت بر او نوشته شده همان طور که بر مریض نوشته شده است، ولی نماز مشروط به طهارت است، در حالی که خداوند آن را از او سلب کرده، هنگامی که (بدون اراده یا اقدامی از جانب او) نجاست را بر او قرار داده، پس نمازی توسط او در آن حال ممکن نبوده است تا برایش قضایی باشد».

خداوند این عالم بزرگ که یادگار امامان هدایت از اهل بیت پیامبرمان صلی الله علیه و آله و سلم در این روزگار پرفتنه است را برای ما حفظ کند و عافیت و نصرت عطا فرماید.

تعلیقات پرسش‌ها و پاسخ‌های فرعی

تاریخ: ۱۴۰۲/۵/۲۹

نویسنده: زهرا

پرسش فرعی ۱

سؤالی دارم که نمی‌دانم آیا مربوط به احکام حیض است یا استحاضه. زانی که از نظر پزشکی مبتلا به تنبلی تخمدان هستند و عادت ماهیانه‌ی منظمی ندارند و مدت خونریزی‌شان کمتر و یا بیشتر از حد معمول است و گاهی ممکن است پس از ۱۰ روز دوباره خونریزی‌شان شروع شود و گاهی ممکن است تا دو یا سه ماه و حتی بیشتر خونریزی نداشته باشند و همچنین شدت خونریزی‌شان هم نظم خاصی ندارد و گاهی شدید و گاهی در حد لکه‌بینی بدون جریان خون است، چه تکلیفی در رابطه با نماز و روزه دارند؟ من مدتی است که دچار این مشکل شده‌ام و دارو مصرف می‌کنم و صرفاً بنا بر نظر شخصی خودم و بدون پیگیری حکم شرعی، تقریباً ۱۴ روز صبر کرده‌ام تا ببینم آیا لکه‌بینی‌ام به پایان می‌رسد یا نه، ولی هنوز ادامه دارد! آیا باید نماز و روزه را ادا کنم؟

تاریخ: ۱۴۰۲/۶/۱۶

پاسخ به پرسش فرعی ۱

هر خونریزی که ناشی از اختلال عملکرد بدن و بر خلاف خونریزی عادی و طبیعی در زنان است، «استحاضه» محسوب می‌شود و خونریزی عادی و طبیعی در زنان، بنا بر نظر اهل بیت،

۱. گفتار ۸۰، فقره‌ی ۷

حداقل ۳ و حداکثر ۱۰ روز است و این با نظر پزشکان قابل جمع است. بنابراین، خونریزی‌ای که پیش از ۳ روز کاملاً قطع می‌شود، یا پس از ۱۰ روز کم یا زیاد ادامه دارد، «حیض» محسوب نمی‌شود و تبعاً مانع از ادای نماز و روزه نیست؛ به این معنا که زن می‌تواند با وجود آن، روزه بگیرد و مجرا را بشوید و پنبه بگذارد و به ترتیبی که در پاسخ پرسش ۱۷۶ آمده است، غسل کند یا وضو بگیرد و نماز را به جای آورد.

آری، گاهی خونریزی به صورت منقطع است، نه متوالی؛ به این صورت که پس از ۳ روز کاملاً قطع و پیش از روز دهم دوباره آغاز می‌شود. در این صورت، شکی نیست که خونریزی اول حیض محسوب می‌شود، ولی درباره‌ی خونریزی دوم میان عالمان اختلاف است. بیشتر آنان معتقدند که خونریزی دوم نیز حیض محسوب می‌شود؛ چراکه خون گاهی جریان می‌یابد و گاهی در داخل رحم یا مجرا حبس می‌شود و پس از مدتی بیرون می‌آید، ولی درباره‌ی روزهای میان دو خونریزی اختلاف دارند؛ به این صورت که برخی‌شان آن‌ها را نیز از روزهای حیض می‌دانند و معتقدند که نماز گزاردن در آن‌ها برای زن جایز نیست؛ با توجه به اینکه حداقل روزهای پاکی از نظر شیعه ۱۰ روز و از نظر بیشتر اهل سنت ۱۵ روز است و با این حساب، روزهای میان دو خونریزی نمی‌توانند از روزهای پاکی محسوب شوند؛ چراکه کمتر از ۱۰ روز هستند، ولی برخی از آنان این روزها را از روزهای حیض نمی‌دانند و معتقدند که نماز گزاردن در آن‌ها بر زن واجب است و به نظر می‌رسد که حق با آنان است؛ چراکه از یک سو مراد از حداقل روزهای پاکی، حداقل فاصله میان دو حیض است، در حالی که فاصله‌ی موجود میان دو خونریزی در بازه‌ی ۱۰ روزه، میان دو جزء از یک حیض است، نه میان دو حیض و از این رو، با حداقل روزهای پاکی منافاتی ندارد؛ چنانکه در روایتی از اهل بیت آمده است: «إِذَا رَأَتْ الْمَرْأَةُ الدَّمَ قَبْلَ عَشْرَةٍ فَهُوَ مِنَ الْحَيْضَةِ الْأُولَى، وَإِنْ كَانَ بَعْدَ الْعَشْرِ فَهُوَ مِنَ الْحَيْضَةِ الْمُسْتَقْبَلَةِ»^۱؛ «هرگاه زن پیش از اتمام ده روز خونی ببیند، آن از حیض قبلی است و هرگاه پس از ده روز ببیند، آن از حیض بعدی است» و از سوی دیگر خونریزی دوم پس از انقطاع خونریزی اول، قطعی نیست؛ چراکه حیض می‌تواند ۳ روز باشد و بیشتر نشود و با این وصف، زن نباید پاکی موجود که چیزی قطعی است را به خاطر خونریزی احتمالی که چیزی مشکوک است نادیده بگیرد، بلکه باید هرگاه پاک می‌شود نماز بگذارد و هرگاه خون می‌بیند نماز را ترک کند؛ چنانکه در روایت یونس بن یعقوب آمده است: «قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الْمَرْأَةُ تَرَى الدَّمَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ أَوْ أَرْبَعَةً، قَالَ: تَدْعُ الصَّلَاةَ، قُلْتُ: فَإِنَّهَا تَرَى الطُّهْرَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ أَوْ أَرْبَعَةً، قَالَ: تَصَلِّي، قُلْتُ: فَإِنَّهَا تَرَى الدَّمَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ أَوْ أَرْبَعَةً، قَالَ: تَدْعُ الصَّلَاةَ»^۲؛ «به امام جعفر صادق علیه السلام گفتم: زن سه یا چهار روز خون می‌بیند، فرمود: در آن‌ها نماز را ترک می‌کند،

۱. الکافی للکلینی، ج ۳، ص ۷۷؛ تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۱، ص ۱۵۶ و ۱۵۹

۲. الکافی للکلینی، ج ۳، ص ۷۹؛ تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۱، ص ۳۸۰

گفتم: سپس سه یا چهار روز پاک می‌شود، فرمود: در آن‌ها نماز می‌گزارد، گفتم: سپس دوباره سه یا چهار روز خون می‌بیند، فرمود: در آن‌ها نماز را ترک می‌کند».

این در صورتی است که خونریزی اول حداقل ۳ روز ادامه داشته باشد، ولی گاهی آن نیز حالت منقطع دارد؛ به این صورت که پیش از ۳ روز کاملاً قطع و پیش از روز دهم دوباره آغاز می‌شود. در این صورت، اگر مدت دو خونریزی بر روی هم به ۳ روز نرسد، شکی نیست که خونریزی اول حیض محسوب نمی‌شود، ولی اگر مدت دو خونریزی بر روی هم به ۳ روز برسد، میان عالمان اختلاف است. برخی از آنان در این صورت نیز خونریزی اول را حیض نمی‌دانند؛ زیرا معتقدند که توالی خونریزی در ۳ روز برای تحقق عنوان حیض لازم است؛ با توجه به اینکه ترک تکالیف شرعی جز در صورت یقین به حیض جایز نیست و یقین به حیض تنها با توالی خونریزی در ۳ روز حاصل می‌شود، ولی برخی از آنان در این صورت خونریزی اول را حیض و خونریزی دوم را ادامه‌ی آن می‌دانند و به نظر می‌رسد که حق با آنان است؛ چراکه حیض به گواهی وجدان و تجربه می‌تواند منقطع باشد، بل پزشکان معتقدند که انقطاع آن پس از ۲ روز طبیعی است و این در صورتی با روایات قابل جمع است که مراد روایات لزوماً ۳ روز متوالی نباشد؛ چنانکه در روایتی از از اسحاق بن عمار آمده است: «سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنِ الْمَرْأَةِ الْحُبْلَى تَرَى الدَّمَ الْيَوْمَ وَالْيَوْمَيْنِ، قَالَ: إِنْ كَانَ دَمًا عَيْبًا فَلَا تُصَلِّي ذِيكَ الْيَوْمَيْنِ»؛ «از امام جعفر صادق علیه السلام درباره‌ی زنی باردار پرسیدم که یک یا دو روز خون می‌بیند، فرمود: اگر خونی غلیظ باشد، در آن دو روز نماز نمی‌گزارد» و طوسی (د. ۴۶۰ق) در توضیح آن گفته است: «لَا يُنَافِي هَذَا الْخَبْرُ مَا قَدَّمَاهُ مِنْ أَنَّ أَقْلَ الْحَيْضِ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ، لِأَنَّ الْوَجْهَ فِيهِ أَنْ تَرَى الدَّمَ الْيَوْمَ وَالْيَوْمَيْنِ دَمًا مُتَوَالِيًا، وَتَرَى تَمَامَ الثَّلَاثَةِ فِي مُدَّةِ الْعَشْرَةِ، لِأَنَّ الْحَائِضَ مَتَى رَأَتْ الدَّمَ فِي مُدَّةِ الْعَشْرَةِ أَيَّامٍ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ كَانَتْ حَائِضًا وَإِنْ لَمْ يَكُنْ ذَلِكَ مُتَوَالِيًا»؛ «این روایت با چیزی که قبلاً گفتیم مبنی بر اینکه حداقل حیض سه روز است منافاتی ندارد؛ زیرا منظورش آن است که زن یک یا دو روز متوالی خون ببیند و روز سوم را با فاصله در بین ده روز ببیند؛ با توجه به اینکه زن هرگاه سه روز در ده روز خون ببیند حائض محسوب می‌شود، اگرچه متوالی نباشند» و روشن است که عموم و اطلاق روایات، شامل ۳ روز پراکنده نیز می‌شود. بنابراین، هرگاه مجموع خونریزی‌ها در یک بازه‌ی ۱۰ روزه، به ۳ روز برسد، همه‌ی روزهایی که در آن‌ها خونریزی وجود داشته است روزهای حیض و همه‌ی روزهایی که در آن‌ها خونریزی وجود نداشته است روزهای پاکی محسوب می‌شوند؛ چنانکه در روایتی از اهل بیت به این نکته تصریح شده و آمده است: «لَا يَكُونُ الْحَيْضُ أَقْلَ مِنْ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ، فَإِذَا رَأَتْ الْمَرْأَةُ الدَّمَ فِي أَيَّامٍ حَيْضُهَا تَرَكَتِ الصَّلَاةَ، فَإِنْ اسْتَمَرَّ بِهَا الدَّمَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَهِيَ حَائِضٌ، وَإِنْ انْقَطَعَ الدَّمَ بَعْدَ مَا رَأَتْهُ

۱. تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۱، ص ۳۸۷

۲. الإستبصار للطوسی، ج ۱، ص ۱۴۱

يَوْمًا أَوْ يَوْمَيْنِ اغْتَسَلَتْ وَصَلَّتْ وَانْتَظَرَتْ مِنْ يَوْمِ رَأَتْ الدَّمَ إِلَى عَشْرَةِ أَيَّامٍ، فَإِنْ رَأَتْ فِي تِلْكَ الْعَشْرَةِ أَيَّامٍ مِنْ يَوْمِ رَأَتْ الدَّمَ يَوْمًا أَوْ يَوْمَيْنِ حَتَّى يَتِمَّ لَهَا ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ فَذَلِكَ الَّذِي رَأَتْهُ فِي أَوَّلِ الْأَمْرِ مَعَ هَذَا الَّذِي رَأَتْهُ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْعَشْرَةِ، فَهُوَ مِنَ الْحَيْضِ، وَإِنْ مَرَّ بِهَا مِنْ يَوْمِ رَأَتْ الدَّمَ عَشْرَةُ أَيَّامٍ وَلَمْ تَرَ الدَّمَ فَذَلِكَ الْيَوْمُ وَالْيَوْمَانِ الَّذِي رَأَتْهُ لَمْ يَكُنْ مِنَ الْحَيْضِ، إِمَّا كَانَ مِنْ عَلَةٍ، إِمَّا مِنْ فَرْحَةٍ فِي جَوْفِهَا وَإِمَّا مِنَ الْجَوْفِ، فَعَلَيْهَا أَنْ تُعِيدَ الصَّلَاةَ تِلْكَ الْيَوْمَيْنِ الَّتِي تَرَكَتْهَا، لِأَنَّهَا لَمْ تَكُنْ حَائِضًا، فَيَجِبُ أَنْ تَقْضِيَ مَا تَرَكَتْ مِنَ الصَّلَاةِ فِي الْيَوْمِ وَالْيَوْمَيْنِ، وَإِنْ تَمَّ لَهَا ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ فَهُوَ مِنَ الْحَيْضِ، وَهُوَ أَذْنَى الْحَيْضِ، وَلَمْ يَجِبْ عَلَيْهَا الْقَضَاءُ»؛ «حيض کمتر از سه روز نمی‌شود. بنابراین، اگر زن در روزهایی که ممکن است حائض شود خون دید، نماز را ترک می‌کند. پس اگر خونریزی سه روز تداوم یافت، او حائض محسوب می‌شود و اگر یک یا دو روز پس از آغاز آن قطع شد، غسل می‌کند و نماز می‌گزارد و تا ده روز از روزی که خون دید منتظر می‌ماند. پس اگر در این ده روز، یک یا دو روز دیگر هم خون دید، به نحوی که با خونریزی اولش سه روز شد، خونریزی اولش با خونریزی بعدی در این ده روز یکی است و بر روی هم حیض محسوب می‌شوند و اگر ده روز گذشت و خون دیگری ندید، آن یک یا دو روز اول که در آن خون دید حیض نبوده، بلکه ناشی از بیماری بوده است، از جراحی یا چیزی در داخل بدنش. بنابراین، باید نماز آن دو روزی که ترک کرده است را به جای آورد؛ چراکه حائض نبوده است. پس قضای نمازی که در یک یا دو روز ترک کرده بر او واجب است، ولی اگر بر روی هم سه روز شد، آن از حیض بوده و حداقل حیض تحقق یافته است و قضا بر او واجب نیست».

پایگاه اطلاع رسانی دفتر منصورهاشمی خراسانی
بخش پاسخگویی به پرسشها

۱. الکافی للکلینی، ج ۳، ص ۷۶؛ تهذیب الأحکام للطوسی، ج ۱، ص ۱۵۸

www.alkhorasani.com

پایگاه اطلاع رسانی دفتر منصورهاشمی خراسانی حفظه الله تعالى

صفحه پستهای پایگاه

صفحه اینستاگرام پایگاه

صفحه کانال تلگرام پایگاه

صفحه فیسبوک پایگاه

لینک کانال یوتیوب

* لطفاً بر روی لینک مورد نظر خود کلیک کنید.